

HİNT MÜSLÜMANLARININ TÜRK KURTULUŞ HAREKETİNE MALİ YARDIMI (1919-1923) *

Ali Asghar Khan

Çev. Ahmet ÖZGİRAY

Hint Müslümanlarının Türklerle tarihi, derin bağları vardı; Türkler'e sempati duyuyorlardı (1). Gerçekten 1919- 1923 yılları Türk milletinin tarihinde kritik bir dönemdi. Zira var olmak için mücadele ediyorlardı. Bu esnada, 1919-1923 yılları arasında, Hint Müslümanlarının ülke çapındaki heyecanları Türkler lehine bir atmosfer yarattı. İngiliz gücünün en kuvvetli merkezi Hindistan'dı. Hint halkı, bilhassa Müslümanlar İngiliz politikasına karşı çıktıkları zaman, İngiltere'nin Türkiye'ye karşı sert tavır alması mümkün değildi. Bundan başka, Hint Müslümanlarından oluşan bir grup, İngiltere'yi ve diğer Avrupa ülkelerini ziyaret ederek, Sevr Antlaşması'nın katı maddelerini değiştirilmesini denedi. Bu grubun mensuplarından biri olan Sulaiman Nadvi 18 Temmuz 1920' de Paris' ten arkadaşına yazdığı bir mektupta, "Türkiye'nin geleceğinin M.Kemal Paşa'nın ordusunun gücüne bağlı olduğunu" yazıyordu. Mustafa Kemal Paşa ismi, Hint Müslümanları arasında çok popülerdi; bu halk tutuklanmaktan korkmaksızın M. Kemal Paşa'ya yardım ediyordu. Yine de 30.000 Hint Müslümanının yardım kampanyaları çalışmalarından dolayı, İngilizler tarafından tutuklandığı söylenmiştir. Bugün bu materyalist dünyada hiç kimse bir diğer millet için hapse girmek istemez. Hint Müslümanlarının bu yardımı sebebiyle İngiltere Yunanistan'a Türkiye ile giriştikleri savaşta yardım etmekte zorlandı. Lloyd George, Hint Müslüman halkının Türkler'e karşı gösterdiği ilgiden çok fazla rahatsız olduğu için Mart 1921 tarihinde diğer bir Hint delegasyonunu görüşmek üzere Londra'ya davet etti (2).

* Bangladeş, University of Rajshahi'de İslam Tarihi ve Kültürü Profesörü olan Dr. Md. Ali Asghar Khan'ın Dakka' da Nisan 1988' de, First Saarc History Conference' da vermiş olduğu "The Indian Muslim's Monetary Contributions Towards The Nationalist Movement of Turkey (1919-1923)" başlıklı tebliğ Doç.Dr.Ahmet Özgiray tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

1 Daha fazla bilgi için bkz, Khan A.A., **İstiklal Savaşında Hindistan Müslümanlarının Davranışı (1919-1923)**, Ankara, 1971. Türkçe, Basılmamış Doktora tezi.

2 **Önasya Mecmuası**, 1 Kasım 1966

Yaşlı Türkler bugün bile Hint halkının aralarında para toplayarak, Millî Mücadele için para gönderdiklerini hatırlarlar. Hatta , Hint kadınları bu yardım için ziynet eşyalarını bile vermişlerdir (3).

Bu tarihlerde, devrin Ankara'daki Afganistan elçisi bir resepsiyonda; "İslâm büyük bir gövdedir. Bu vücudun kafasını Türkler, Azerbaycan boynunu, İran göğsünü, Afganistan kalbini, Hindistan da karnını oluşturur. Mısır ve Filistin, Irak ve Türkistan ise bacakları ve kollarıdır. Nasıl kafaya sert bir şekilde vurulduğu zaman, o vücudun bütün azaları ondan nasıl müteessir olursa, işte İngiltere bizim kafamıza sert bir şekilde vurdu (4). Bunu protesto ettik; Türkiye tehlike içindeyken, Hint Müslümanları Türklere yardım için koştu." diyordu.

Türkiye , Hint Müslümanlarından çok fazla miktarda para yardımı aldı. Bombay'daki Hilafet komitesi, Türk bağımsızlık hareketine yardım kampanyası başlattı ve İstanbul'daki Mustafa Kemal Paşa temsilcisi ile irtibat kurdu. Ona devamlı olarak Hindistan'dan cesaret verici mektuplar yolladı (5). Mart 1922' de Maulana Mohammad Ali, Esat Fuad Tugay'a M. Kemal Paşa'yı öven abartılı bir mektup gönderdi (6).

Bu mektupda; ayrıca Moulana Mohammad Ali: "Mustafa Kemal mucize yarattı. Hint halkı tarafından Mustafa Kemal Paşa'nın ne kadar sevildiğini siz bilemezsiniz. Türk milleti bir defa daha kendisine yöneltilen onur kırıcı saldırının öcünü aldı. Ankara'nın Yunanlılar'a ne biçim sulh teklifi yapacağını merakla bekliyoruz" (7).

Yine Mart 1922' de, Moulana Mohammad Ali'nin sekreteri Hassan Mahmud Hayat, Esat Bey'e bir mektup göndererek; "Hint Müslümanları bilhassa fakirler ve orta sınıf Ankara'ya para yardımı yapmak için birbirleriyle yarışa girdiler. Geçen altı aylık sürede 70.000 Sterling yolladık⁸).Allahın inayetiyle yakın zamanda bunun

3 İbid

4 Lord Kinross, **Atatürk, The Rebirth of a Nation**, s. 297.

5 **İbid**, s.298

6 İstanbul'da Deli Fuad Paşa'nın oğlunu ziyaret ederek, Hind Müslümanlarının Türkiye'ye yardımını uzun bir süre görüştük.

7 Lord Kinross, s. 298; **Önasya Mecmuası**, 1 Kasım 1966

8 2000 Paund 5 milyon Türk Lirasına eşittir.

iki katını göndereceğimize inanıyorum. Allah, Mustafa Kemal Paşa'nın ordusuna yardımcı olsun, böylece hem zafer hem de onu ve İslamı düşmanlarından korusun " (9).

Hint Müslümanları 1919-1922 yılları arasında Türk bağımsızlık savaşı boyunca önemli miktarda Türk Milletine giyecek ve tıbbî malzeme yolladı. Hattâ, Lozan Sulh görüşmeleri esnasında Ağa Han Dünya Müslümanlarına Türkiye'ye yardım yapmaları için çağrıda bulundu. Ağa Han, çağrısında Türkiye'nin yeniden yapılanmasına katkıda bulunmaları için yardım etmelerini ve Türkiye'nin davası için gayretlerini birleştirmelerini istedi (10).

Türkiye'ye Hint Müslümanlarınca ne kadar para gönderildiğini belirtmek çok zordur. Lord Kinross'a göre ordu ihtiyacı için 125 000 sterling gönderilmiştir. Atatürk bu para ile iki tümeni silahlandırdı (12). Fakat Mazhar Leventoğlu, yollanan paranın 500.000 veya 600.000 TL. olduğunu belirtmiştir.

Büyük taarruzdan önce bütçe dışı bazı özel harcamaların karşılanması için bu paranın 5.000 TL' lık kısmı Batı Cephesi Komutanlığı emrine verildi. Zaferden sonra 5.000 TL' nin 3.000 TL. sı Bakanlar Kurulu kararınca Mustafa Kemal Paşa'ya geri verildi (13).

Atatürk, bu paranın bir kısmını ziraat sektöründe kullanmayı uygun buldu. Atatürk bu para ile birbiri ardınca Tekir ve Şovelya Piloğlu Çiftliğini, içinde büyük bir narenciye bahçesi olan Karabasamak Çiftliğini satın aldı. Daha sonraki yıllarda bu çiftliklerin adedi hem çoğaltıldı, hem de sahaları genişletildi (14). Atatürk bu paradan 250 lirayı yeni parlamento binasının inşaatı için verdi. 250 lirayı da İş Bankası'na kapital olarak vererek onun hissesinden satın aldı (15). Kala n miktar da aynı bankanın 2 nolu hesabına Atatürk adına yatırıldı. Çiftliklerin gelirleri de bu hesaba dahil edildi. Daha sonra, Atatürk tarafından satın alınan çiftlikler

9 Lord Kinross; **Op. cit.**, s.298

10 **History of the Freedom Movement**, Vol. III. s.115.

11 Kinross, **Op. Cit.**, s. 298.

12 .204 **Önasya Mecmuası**, 1 Kasım 1966.

13 **Atatürk'ün Vasiyeti**, s. 88

14 **İbid**

15 Lord Kinross, **Op. Cit.** , s.298; **Vasiyeti**, s. 88

TBMM' nin 12 Haziran 1937 (16) tarihli oturumunda Hazineye devredildi. Kalan para İş Bankası'nda tutuldu. Faizleri de buna ilave ediliyordu; bununla da Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu oluşturuldu. Vasiyetnamesinde bazı şartlarla CHP' ye bu paradan tahsisat verilmesini istedi. Bununla ilgili olarak, Ankara II. Ticaret Mahkemesinde dava açıldı. Mahkeme kurumlar lehine hüküm verdi.

Hint para yardımı Atatürk'e çeşitli kuruluşlar yoluyla gönderildi. Bu paralar, **Banka di Roma, İran Bankası, Hollanda Ticaret Şirketi, Bombay'daki Afganistan Konsolosluğu, Hindistan İmparatorluk Bankası,** diğer bankalar ve çeşitli şahıslar aracılığıyla gönderildi. Türkiye'ye yardımın 2.000 Rupî'sini, The All Madid Tournament Comitée topladı. Bu miktar Nizam'ın Hükümeti, İç İşleri Bakanlığına o sırada Hindistan'daki Türk resmi işlerini üstlenen Bombay'daki Hollanda Konsolosluğu aracılığıyla (17) İzmir'deki yardım komitesine iletmek üzere teslim edildi. **İmperial Ottoman Bankası,** Londra'daki İngiliz Devlet Bakanı'na bir mektup yazarak, bu paranın nakli için izin istedi. Devlet Bakanı da, kendi Dışişleri Bakanlığı Müsteşarına 10.000 Pound'un Ankara'da M.Kemal Paşa'ya transferi için izin istedi. Bu para; The **Bombay Office of Netherlandseh Mandel Maatschappy,** Amsterdam tarafından yollandı. İşlem Bombay Hükümeti sekreteri tarafından Dışişleri ve Politika Bakanlığına duyuruldu. Delhi de bu paranın Ankara'ya gönderilmesi için uğraş verdi. Hilafet Komitesi Başkanı Seth Cholani'ye verilen bu miktar küçük Asya düşkünleri adına belgelendirildiği için Hint Hükümeti de itiraz etmedi (18).

7 Aralık 1922 ve 784 nolu bombay Hükümeti'nin telgrafi gösteriyor ki **İran Bankası** ve **The Netherland Trading Society** aracılığıyla Merkezi Hilafet Komitesi ve Sind Vilayet Komitesince toplam 10.000 ve 8.000 Pound' un iletilmesi için Hindistan Hükümeti Dışişleri Bakanlığı'na bilgi verdi (19). 15 Ocak 1923' te Mohammad Kassim Murad ve Seth Mehdi Ra. 12350 nolu yazıyla Türkiye'nin Afganistan elçisi Fahri Paşa'ya durumu Ankara'ya bildirmesini

16 Vasiyetli, s.88.

17 Indian Office Records: Foreign and Secret Department Papers L/P. S/11/ 204 Vol. 5677/1921

18 İbid, Dec. 21, 1921

19 India Office Library, London: Telegram by Secretary of Bombay Government to Secretary, Government of Indian Vol 5677/1921.

istediler (20). Ankara ile ilgili olarak Bombay Hükümeti sekreteri J.E.B. Hotsan , Hindistan Dışişleri Bakanlığına şu mektubu yazdı: "16 Şubat 1923 tarihli mektuba ek olarak Kurum başkanının **Netherland Trading Society** acentası yedi defa zorluk çıkarttıktan sonra, Bombay'daki Merkezi Hilafet Komitesi adına 10.000 pounluk (21) miktarı Ankara'ya gönderdiğini bize bildirdi."

The Netherland Trading Society £ 4760-8-9. ı Dr. M.A. Ausari adına 10 Şubat 1923 ' te (22) Ankara'ya gönderdi. Yediemin Ahmet Kashem Patel 50.000 ve 1.000.000 Rupees'nin Ankara Yardım fonuna gönderilmesini, ayrıca Bombay Hükümeti' nden gönderilme izni alınmasını **The Netherland Trading Society** ' den 25 Şubat 1923 tarihinde istedi. Bombay Hükümeti paranın yollanmasını itiraz etmedi (23). Hint Hükümeti sekreteri Hindistan Devlet Bakanını, Hint Müslümanlarının 30.000.000 Rupees toplayacaklarını bu para ile Türkiye'ye silah alacaklarından haberdar etti (24). Haydarabad Nizamı İzmir felaketzedelerine verilmek üzere 10.000.000 Rupees bağışta bulundu ve bir mektupla bu paranın Londra'daki Emir Ali 'ye hemen gönderilmesini istedi (25) . Merkezi Hilafet Komitesi 8.000 Pound'u Roma'daki Kemalîst temsilci Cami Bey aracılığıyla **İdul Fıtr** (Ramazan fitresi) olarak yolladı (26).

Hint Müslümanları, Türk kardeşlerine her fırsatta yardım etmek istediler. Türk felaketzedelerine 10 milyon Rupees yardım için bir program kabul edildi. Karaçılı Mr. Choteni, Seth Hachi ve isminin açıklanmasını istemeyen bir kişi 50.000 Rupees yardım etmişlerdir. Bundan başka ilk iki ayda 5 milyon Rupees toplanacağı ümit ediliyordu ve hemen Ankara'ya gönderilecekti (27). **The Islamic New**, İslam kahramanları için para toplanılmakta olduğunu ve doğrudan

20 **İbid.**

21 **İbid.** , **Letter of Hopson to Foreign Secretary Government of India**, Political Deperment.

22 **İbid.** **Political and Secret Deperment L/P.S/11)204**, Vol, 5677/1921.

23 **İbid.**

24 **The Islamic News**, June 21, 1921.

25 **İbid.**

26 **İbid.**

27 **Hakimiyet-i Milliye**, 5 Kanun-ı evvel 1921; **The Islamic News**, Nav. 24, 1921

bir Avrupa bankası aracılığıyla Mustafa Kemal Paşa' ya gönderilmekte olduğunu yazdı. Hilafet organizasyonundan Ansari ve Chotoni bu işe önderlik yapıyordu (28).

Bankalardan başka, Türk Kızılay heyeti iki defa Hindistan'ı ziyaret etti. İlk heyette Ömer Besim Paşa, Hikmet Bey, Tevfik Bey, ikincisinde Dr. Kemal Enver, Rasih Efendi, Bedri Bey ve Tevfik Bey vardı. İlk heyet, Seth Chotoni tarafından Türkiye'ye bağışlanan kereste, madeni eşya ve bıçkı makinelerini sattı ve parayı Türkiye'ye yolladı. Hint Hükümeti bu heyetlere, ziyaretlerinin insani amaçlar için ve her türlü politik tartışmalardan kaçınma kaydıyla Hindistan'a girmelerine müsaade etti (29). M.Kemal Paşa, Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra, Yunanistan'daki Türk felaketzedelerine yardım çağrısında bulundu. Türkiye'nin yeniden inşası girişimi, İkdam gazetesini memnun etti ve Hint Müslümanlarına M. Kemal Paşa' nın çağrısına gönülden cevap vermelerini tavsiye etti (30).

2. Kızılhaç Aracılığıyla Yardım:

1914-1918 yıllarında, Hint Müslümanları savaşla uğraşıyorlardı. Türkiye'ye doğrudan para yardımı yapamadılar. Sadece bu dönemde, İngiliz Kızılhaç Cemiyeti Başkanı Hintli Emir Ali aracılığıyla yardım gönderildi. Onun bu konudaki beyanatından anlaşılacağı üzere, 1914-1918 arasında Türkiye'ye savaş felaketzedelerine sadece £ 1631-16-6 gönderildi.

Savaş biter bitmez, Hint Müslümanları kendilerine İtilâf Devletleri politikacıları tarafından Türkiye için verdikleri sözü yerine getirmedikleri için, İngiliz Hükümeti'ne sert tavır aldılar. Hintliler'in olumsuz tutumuna rağmen Yunan birlikleri Anadolu'ya çıktı ve Sevr Türkiye'ye zorla dikte ettirildi. Hint Müslümanları bunun üzerine, Türk bağımsızlık mücadelesine para yardımı yapma zamanının geldiğine karar verdiler. İngiliz yönetimindeki Müslümanlara gelince, her zaman onlar doğrudan yardım gönderemezlerdi. Böylece Hint Müslümanları bu yardımların insani amaçlarla yapıldığını hükümetine göstermek için Kızılhaç Teşkilatı aracılığıyla yaptılar.

28 India Office Library, London: Political Secret Department Paper Vol. 5677/1921.

29 İbid

30 The İkdam, Allahad, Dec. 8, 1923.

Mr. Amir Ali, sıkıntı içinde bulunan İzmir halkına yardım çağrısında bulundu. Ona göre, beş parasız bu halk çaresizdi; O İngiliz Kızılhaç Cemiyeti başkanı olarak 800 Pound'u Trakya'daki İngiliz Kızılhaç temsilcisi olarak bulunan Robert Frew'e Türklere verilmek üzere gönderdi (31).

Bundan başka, Bombay'daki Merkezi Hilafet Komitesine göre, değişik tarihlerde Anadolu'ya aşağıdaki miktarlar yollanmıştır:

Tarih	Gönderen	Alan	Pound Olarak	TL Olarak
Mayıs 1920	Amir Ali	-	1000	5730
Haziran 1920	Moulana Mohammad	-	2000	10686
Kasım 1920	Khilafat Committee Bombay	Galip Kemali Bey Roma	5000	28650
Mart 1921	Seth Chotoni	For the distressed People of İstanbul	1000	5730
Mart 1921	---	For the distressed People of İstanbul	5000	28650
Mayıs 1921	President Hilal-i Ahmar	For destres- sed people of İstanbul	1000	5730
Haziran 1921	Cami Bey	5000 Pounds yerine; Rags Rupees 26911- 15-9 yollanmıştır		

31 The Stateman and Friend of Indian (Weekly) Date March 3, 1920.

Bu paranın toplamı 509. 297 TL'dir. O zamanki para oranına göre 1 Pound 15 Rupees idi. Böylece 1920' den Haziran 1921' e kadar 33.000 Pound veya yaklaşık olarak 189.090 lira yollandı (32). Fakat Türk kardeşlere esas yardım, 1921-1924 tarihleri arasında yapıldı. Aşağıdaki açıklama Hint Müslümanlarının Türkiye'deki dindaşlarına sevgilerinin derinliğini kesinlikle gösterir.

Moulana Mohammad Ali, Hilafet delegasyonu başkanı olarak Türk davasını anlatmak için Avrupa'yı ziyaret etti. Şubat 1921' de Mustafa Kemal Paşa' nın İtalya'daki temsilcisi Galip Kemal Bey ile buluştu ve meseleleri görüştüler; İngilizler' in Hint halkının Türkiye'ye para göndermelerine engel oldukları dile getirildi. Bundan sonra paraların Kızılay adına yollanması kararlaştırıldı. Ayrıca, Türk davasının Roma, Paris ve İsviçre'de anlatılması için 30.000 Pound Galip Kemal Bey'e verdi. Bu para 'propaganda için Avrupa'da harcandı (33). Muhammad Ali 31 Temmuz 1921' de aynı amaç için Galip Kemal Bey'e Roma'da 2000 Pound daha vermişti (34). Osmanlı Hilâl-i ahmer Cemiyeti başkanı yardımcısına Seth Chotoni' den yazılan bir mektuptan anlaşıldığı üzere, ona 1000 pound da yollanmıştı. Seth Chotoni Karlsbad' tan Dr. Ömer Besim Paşa'ya 25-6-1921 tarihlerinde yazdığı mektuba göre, Hindistan Bankası'na 1000 pound teberruda bulunduğunu ve paranın İstanbul halkına yollanması için talimat verdiği anlaşılmaktadır (35). Onun Karlsbad Grand Hotel' den 11-5-1921 ' de Osmanlı Hilâli ahmer Cemiyeti Sekreterine (36) yazdığı başka bir mektuptan anlaşıldığı üzere, Bombay Hilafet Komitesi de 100 Pound yollamıştır (37). Seth Chotoni, Londra'dan Hikmet Bey'e yazdığı başka bir mektupta Merkezi Hilafet Komitesinin 1000 Pound'luk yardımı İstanbul mültecilerinin durumunu iyileştirmek için Tefik Bey'e gönderildiğini belirtiyordu (38).

32 **Anadolu Hediyesi** , No. 5, 1338 (1922) : Souvenir D' Anatoli, Besides as friend of need of the Turks, the photos of Amir Ali and Seth Chotoni were sent.

33 **The Kızılay Arşivi**, Etimesgut, Ankara.

34 **İbid.**

35 **İbid.** Letter No. 169/1921 Date August. 1921

36 **İbid.** Letter no. 166/1921

37 **İbid.**

38 **İbid.** Letter of Seth Chotoni date April 23 1921.

Bundan başka Enis Ali'nin yardımları, yazdığı mektuplar, gönderdiği paraların makbuzları, Kızılay'ın Ankara-Etimesgut'taki arşivindedir Emir Ali aşağıdaki paraları 1921' de Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti başkanına yollanmıştır:

2 Temmuz 1921	2000 Pounds (İstanbul ve diğer yerlerdeki mülteciler için Osmanlı Bankası aracılığıyla yollanmıştır.)
3.7.1921	2000 Pound
29.7.1921	1000 Pound
1.11.1921	500 Pound (Yeni yardım için Hindistan'dan çağrı yapıldı. Bu çağrı Haydarabad Nizamı Başvekilline iletildi. Yunan mezaliminin fotoğraflarının gönderilmesini istedi.)
20.12.1921	300 Pound
30.12. 1921	100 Pound 60 mülteçiden 3 ünün bulunduğu Davud Paşa Hastahanesine (39).

Yunan vahşeti, Abdurrahman Peshwari'yi hareketi geçirdi. Londra'daki Kızıl Haç Cemiyetine Anadolu'ya daha fazla yardım yapılması için müracaat etti. Amir Ali 3 Ekim 1921 tarihli mektubunda memnuniyetini ifade ettiği gibi, raporu Hint Müslümanlarının ileri gelenlerine göndereceğini bildirdi (40).

11 Ekim 1921 tarihinde Amir Ali, India Office'in II. Sekreterine yazdığı bir mektupta Mustafa Kemal 'in ordusuna tıbbi yardım yapmak için izin istedi, İngiliz Hükümeti Kemalistlere English Medical Team veya Osmanlı Kızılay Cemiyeti aracılığıyla tıbbi malzeme gönderilmesine itirazı olmadığını 17.10.1921 'de cevapladı (41).

39 Kızılay Arşivi, Etimesgut, Ankara, Letter Date, 28 December 1921

40 İbid. Letter of Amir Ali Date October 3.1921.

41 Political and Secret Dept. Records Vol. 5677/1921, India Office, London

Osmanlı Bankası'nın Antalya şubesi aracılığıyla Ankara'ya 5000 Pound (42) gönderildi. Cami Bey'de bu para ile ilgili bir telgraf çekti. Bundan başka 15.000 Pound iki taksitle Osmanlı Hilâl-i Ahmer'ine ulaştırıldı (43). Büyük millet Meclisi Hükümeti'nin Roma'daki temsilcisi Cami Bey, Büyük Millet Meclisi Hükümeti Hariciye Bakanına 21.5.1921 tarihli bir mektubunda, Londra'da bulunan Seth Chotoni Hilâl-i Ahmer'in sekreteri Adnan Bey'den 5.000 Pound'un nereye ve kime gönderileceğine dair bir cevap alamadığından yakındığını ilettili (44). Nihayet Chatoni' den alınan bir telgraftan anlaşıldığına göre, 1.000 Pound'un Hilâl-i Ahmer adına Sadrazam Tefvik Paşa'ya İstanbul'a gönderdiği anlaşıldı. Cami Bey yanında 10.000 Pounluk çek olduğunu nereye ve kime gönderileceğini bilmek istiyordu. Cami Bey devamla, kısa bir süre içinde Seth Chatoni' nin Roma'ya geleceğini onunla yapacağı görüşmelerin neticesini daha sonra ileticeğini bildirdi. 19.8.1921' de Seth Chatoni telgrafla 5.000 Rags'ın İnebolu ve Anadolu kazazedeleri için aldığı Cami Bey 'e bildirdi. Cami Bey'de mektubunda bu Rags'ları nereye göndereceğini bilmek istiyordu. Bundan başka, Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dışişleri Bakanı, Roma'daki temsilcileri Cami Bey'in telgrafını ve diğer meseleleri görüştüklerini 26.5.1921 tarihli mektupla Kızılay Cemiyeti Genel Sekreterine bildirdi (45).

İzman Khan, Hilafet-i İslamiye Cemiyeti Bombay başkanı 22 Haziran 1921' de Hint Müslümanları adına Seth Chatoni'ye 8.000 Rupees yolladığını Hint Hilafet Komitesi Başkanının bu parayı İzmir'de dullara sefalet içinde bulunan ailelerin yetimlerine gönderilmelerini ve bunun Türk Hilâl-i Ahmer' ine duyurulmasını istedi. Bu mektup hâlen Etimesgut'taki Kızılay Arşivi deposundadır (46). Ayrıca, 8 Ağustos 1921 tarihli, Hint Merkezi Hilafet Komitesi Sekreteri Ahmed Sıddıq Khatni tarafından imzalanmış aşağıda gösterilen liste vardır:

42 **İbid.** Telegram of Jami Bey Tarih. July 31, 1921.

43 **İbid.** Letter dated November 5, 1921.

44 **İbid.** letter dated 21 Ağustos 1921, No-166.

45 **İbid.** dated 28 Ağustos, 1921, No. 1394.

46 **Kızılay Arşivi**, Etimesgut, Ankara Redg. No. 498 dated 27 June, 1921

Kayıt Tarihi	Gönderilme Sebebi	Alıcı	İngiliz Lirası Olarak	Türk Lirası Olarak
30 Nisan 1921	Hilal-i Ahmer'e yardım	Tevfik Paşa	1000	5730
30 Haziran 1921	Öksüzlere Yardım	Ömer Paşa	500	2640 11
11 Temmuz 1921	Şehid Askerlerin Yoksul Aileleri için	----	500	2682
12 Temmuz 1921	Kızılay'a Yardım Olarak	----	2000	10686
21 Temmuz 1921	" "	----	1000	5490
25 Temmuz 1921	do	----	2000	11106
30 Temmuz 1921	do	----	1000	5442
8 Ağustos 1921	do	----	2000	10866
Toplam			10.000	58.650

Bu meblağdan, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 11.5.1922 tarih ve 452/11 nolu makbuzla 1000 Pound'u Şark Telgraf Kumpanyası Limited Şirketi aracılığıyla, tekrar aynı yer ile Kızılay Cemiyeti Sekreter, 19 Mayıs 1923 tarih ve 25/23 nolu makbuzla 1000 Poundu Sadrazam Tevfik Paşa'ya yollamışlardı (47).

Mustafa Kemal Paşa, Roma temsilcilikleri aracılığıyla aldıkları yardımı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti başkanına 7. 6. 1921 tarihli mektubuyla açıkça her şeyi ortaya koydu. Ankara'daki Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Bankasına Mustafa Kemal'in bu mektubunda Hint Hilafet Komitesinin 1921 senesinde 28.000 Pound gönderildiğini bildiriyordu. Mustafa Kemal Paşa Hilâl-i Ahmer Başkanına 18 şubat 1922 tarihli mektubunda, Hacı Celalettin Arif Bey'in Dışişleri Bakanına bildirdiğine göre kendisine size verilmek üzere 2000

47 **İbid.** No. 166 dated August 8, 1921.

Pound yollandığını bu paraya dokunulmadan olduğu gibi kendisine verilmesini Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Başkanından rica etti (48).

Hatta, Londra ve Oxford Üniversitelerinde okuyan Müslüman Hint talebeleri Türkiye'de dullara ve şehit ailelerinin çocuklarına verilmek üzere yardım topladılar (49). 1922 yılı Türk Milliyetçileri için 1921' den daha kötüydü. Bu sebeple felaketzelerin ihtiyaçlarını karşılamak için Hint Müslümanları daha fazla yardım yolladılar. Hint Müslümanlarının Türk kardeşlerine öyle büyük sempatisi vardır ki, bu felaketi kendi başlarına gelmiş gibi algıladılar. Türkiye Cumhuriyeti'nin özel kalem müdürü, 1.4.1924' te Ankara'daki Türk Kızılay Cemiyeti Başkanına yazdığı bir mektupta şöyle diyordu: "Usulüne uygun olarak alıcının imzasından sonra, Eskişehir Hilâl-i Ahmer başkanı Tahsin Bey aracılığıyla M. Kemal Paşa'ya Madras'tan gönderilen 6479 Paund'luk çekti (50) Tahsin Bey'e geri göndermesini sizden rica ediyorum". 16.1.1922 tarihli Amir Ali' nin mektubundan anlaşıldığına göre, 300 Paund'u Türk Kızılay Cemiyeti II.Başkanı Hamit Bey'e göndermişti (51).

Ahmed Khatri, Bombay'daki Merkezi Hilafet Komitesi Sekreteri, İstanbul Osmanlı Kızılay Cemiyeti II. Başkanına bir mektup yazdı. Mektubunda, 50.000 Poundu göndermek için Anadolu'ki felaketzedelerin listesini istiyordu (52). Liste hemen yollandı. Khatri, 1 Temmuz 1922 tarihli Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti II. Başkanı Abdülhamit Bey'e yazdığı mektupta liste için teşekkür ediyordu (53). Amir Ali Kızılay Genel Sekreteri Haydar Bey'e yazdığı mektupta Anadolu ve İstanbul'da zarar gören ve yokluk çeken aileler hakkında bilgi istiyordu. 150 Pound gönderdiği gibi, Mayıs 1922 'de gönderdiği 100 Pound'un alınıp alınmadığını soruyordu (54)

48 **Kızılay Arşivi**, Etimesgut, Ankara No. 166/1922 no. 6/299

49 **İbid**. For list see khan, A.A. : Op. Cit. In appendix

50 **İbid**. No. 6/355 Redg. No. 477/6.4. 1340.

51 **İbid**

52 **İbid** . Letter of khatri to vice President Ottoman Red Crescent Society No. 162/1922

53 **İbid**. letter No. 169/1922 reb. 2117

54 **İbid**. Letter of Amir Ali to Haydar Bey. See also the letter of Amir Ali to Vice President Ottoman Red Crescent Society Regarding the sending of 100 in May.

Amir Ali daha sonra, 3 Mayıs 1922 'de Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Başkanına gönderdiği mektupta 100 Poundun makbuzunu aldığını, 140 Pound'u Ankara Hükümetine gönderdiğini bildirdi (55). Haziran 1922' de Amir Ali çok acele olarak Türkiye'ye para gönderilmesi için çağrıda bulundu. Seth Chatoni de buna cevaben Londra'da bulunan Amir Ali'ye şu telgrafla: "Senin çağırın üzerine 5000 Pound İstanbul'da Sadrazam'a telgrafla yolladık" dedi (56). Buna ilaveten Amir Ali de 14.7.1922 de 2000 Pound ve 22.7.1922' de de 2000 Pound olmak üzere toplam 4000 Poundu Osmanlı Hilâl-i Ahmer başkanına gönderildi (57).

Bu nakit ödemelerden başka Hint Müslümanları İstanbul ve Anadolu'da zarar görenlere aynı yardım yaptı. Anadolu'daki Kızılay Cemiyeti Başkanı, İstanbul'daki Hilâl-i Ahmer başkanına şöyle yazıyordu: (58) "Hindistan Hilafet Komitesinin sizin adınıza gönderdikleri eşyaların listelerini ilişikte sunuyorum." Bir başka mektubu da Ankara Hükümetinin Dışişleri Bakanı' na yollayarak; "Madras'taki Müslüman tüccarlar aralarında 7000 Pound toplayıp, Hacı Abdurrahim tarafından Roma'daki temsilciliğiniz vasıtasıyla Hilâl-i Ahmer başkanına verilmek üzere gönderildi. Ayrıca **Banko Di Roma** 'nın çeki ve bundan başka bu 7000 Poundluk para ile ilgili **Banko di Roma**'nın 9 Ocak 1922 tarih ve 494 nolu mektubu da ilişiktedir" diyordu (59).

Hint Müslümanlarının Türk kardeşlerine sempatisi çok fazlaydı. Fakat onların ihtiyacını karşılamakta aciz kalıyorlardı. Hint halkı miktarı az da olsa yardıma iştirak ediyorlardı. Nitekim Peşaver Afgan Aşiretlerinden emekli asker Abdülfazal Muhammed Abdül Hannan, mektubun içine 5 lira ile yardımda bulundu. Milli Savunma Bakanlığı tarafından alınan 28 Ağustos 1923 tarihli bu mektupta Gazi Mustafa Kemal Paşa'dan bu paranın kabul edilmesini ıstirham ediyordu (60).

55 **İbid**

56 **Kızılay Arşivi**, Etimesgut, Ankara. **Telegram of the Seth Chotoni to Amir Ali in London No. 166/1922**

57 **İbid**. Two letters of Amir Ali to President Ottoman Red Cressent Society No. 166/1921

58 **İbid**. No. 4005/162/1922

59 **İbid**. No. 59 dt. 24.9.1339

60 **İbid**. 166/1922 No 36674

Hindistan yardımı 1923-1924 yılları arasında da devam etti. Nitekim, Deccan ve Haydarabad halkı topladıkları £ 1004-10-20' i , Roma' daki Celalettin Arif Bey aracılığıyla yolladı. Akabinde de **Sahife'** nin editörü Mohammad Akbar Ali'nin çekini, 20 Mart 1923 tarihinde İstanbul' daki Banko di Roma'ya İstanbul temsilcisi Adnan Bey' e verilmek üzere gönderdi. Paranın alındı makbuzu Akbar Ali'ye gönderildi (61). Mohammad Ali Akbar'ın başka bir mektubunda da haydarabad halkının yardım için £ 381-15 Shilling' lik çek yolladıkları anlaşılmıştır (62). Haydarabad 'ın finans azası Nawab Haider Jung, 3 Haziran 1923 ' te Osmanlı Kızılay Cemiyeti II. Başkanı Abdülhamit Bey'e, Cemiyet'e yaptığı yardımın insanlığa hizmet olarak düşündüğünü bildirdi (63).

Bundan başka, Türk Kızılay heyeti felaketzadelere para toplamak için Hindistan'a iki defa gitti. Besim Ömer Paşa ve Hikmet Bey'in başkanlığında gelen iki heyet Seth Chotoni tarafından verilen biçki makineleri, kereste ve madeni eşyalar satılıp paraya dönüştürülerek elde edilen gelir Türkiye'ye getirildi. Tevfik Bey, Hacı Bedri, Kemal Enver ve Rasih Efendiden oluşan II. Heyet Şubat 1924' te Hindistan'ı ziyaret etti. Her iki heyetinde politik görüşmeler yapmamak şartıyla Hindistan'a girmelerine izin verildi. II. Heyet Lozan Sulh Antlaşması gereğince nüfus mübadelesiyle Yunanistan' dan Anadolu'ya gelen halk için para toplamıştı. Bu heyet Hindistan' da ilgi gördü. Hint Hükümetinin Adalet Bakanı Mohammad Shafi onlar, Hindistan'ın önde gelen Müslümanları ve yerli Racalar için tavsiye mektubu verdi (65).

Çevirenin Notu:

İngiliz Devlet Arşivi, (P.R.O.) da , Hint Müslümanlarının Türkler'e yaptığı maddi yardım hakkında; F.O. 371 dosyaları içerisinde para gönderme makbuzlarının sayısı çok fazladır. Genel olarak bu paralar, Rahip Frew ismiyle tanınan, İngiliz Gizli İstihbaratı'na mensup Robert Frew aracılığıyla gönderilmiştir.

61 **İbid.** Two letters of Arif Bey and from Ottoman Hilal-i Ahmar Society can be found. No. 201/ 1923 and 20 March, 1923.

62 **İbid.** Letter of Mohammad Akbar Ali.

63 **İbid.** Letter of Haider Jung to Abdul Hamid Bey.

64 **İbid.**

Foreign Office, (F.O.371) dosyalarında bu gönderilen paraların kime ve nerelere sarf edildiğine dair hiç bir belge yoktur.

Tahminimize göre; bu paraların, çoğunluğu, Ali Kemâl Bey'in Anti-Kemalist yanlısı olarak çıkardığı, **Peyam-Sabah** gazetesi ile Sait Molla'nın çıkardığı **İstanbul** gazetesinin finansmanında kullanılmıştır. Artan paranın bir kısmı Türk aleyhtar kuruluşlara mali destek olarak verildiği gibi, bir kısmının da Rahip Frew'in şahsi hesabına geçirildiği kanısındayız.

